

KLIIMAMINISTEERIUM

Raili Kärmas
Eesti Vee-ettevõtete Liit
evel@evel.ee

Teie 20.09.2024 nr 2-2/155

Meie 21.10.2024 nr 17-12/24/4494-2

Vastus pöördumisele soodustingimustel
purgimisteenuse osutamise kohta

Austatud Raili Kärmas

Pöördusite Kliimaministeeriumi poole ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse (edaspidi *ÜVVKS*) §-s 47 reguleeritud purgimisteenuse korraldamise teemal.

Toote oma pöördumises välja, et Te ei nõustu Kliimaministeeriumi 04.07.2024 vastuskirjas nr 17-12/24/3313 esitatud seisukohaga, et vee-ettevõtjal tuleb purgimisteenuse osutaja leidmiseks korraldada riigihanke menetlus. Põhjendate oma arvamust sellega, et Teie hinnangul ei ole *ÜVVKS* § 47 tähenduses osutatava purgimisteenuse näol tegemist vabaturu teenusega, mida tuleks hankida üldises korras, kuna purgimisteenust osutatakse *ÜVVKS* kohaselt soodustingimustel ning lisakulu arvestatakse veeteenuse hinda, mis on riikliku regulaatori ehk Konkurentsiameti kontrolli all. Seega olete seisukohal, et antud juhul ei kohaldu riigihangete seadus.

Selgitame täiendavalt enda 04.07.2024 vastuskirjas nr 17-12/24/3313 toodud põhjendusele, et vee-ettevõtja, kes on ise esitanud kohaliku omavalitsuse üksusele ettepaneku määrata end vee-ettevõtjaks (st on kasutanud *ÜVVKS* § 24 lg 2 sätestatud vee-ettevõtja määramise alust), on riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) § 5 lg 3 p 2 ning § 148 järgi võrgustikusektori hankija. Samuti on hankija *RHS* tähenduses võrgustiku valdkonnas tegutsemisel selline äriühing, mille osa- või aktsiakapitalist rohkem kui poolt omavad või mille aktsiate või osadega esindatud häältest rohkem kui poolt valitsevad või mille juhatuse või nõukogu liikmetest rohkem kui poole määravad otseselt või kaudselt avaliku sektori hankijad või avaliku sektori hankijad koos mõne muu Euroopa Liidu liikmesriigi asjaomaste isikutega (*RHS* § 5 lg 3 p 3).

ÜVVKS §-s 47 sätestatud korra kohaselt tuleb vee-ettevõtjal välja selgitada, milline ettevõtja pakub purgimisteenust kõige soodsamalt. *ÜVVKS* § 47 lg-st 3 tuleneb, et purgimisteenuse korraldamiseks võtab vee-ettevõtja oma tegevuspiirkonnas väljapumpamise ja äraveo teenuse osutajatelt hinnapakumised ning kuulutab välja parima pakkumise. *RHS*ist aga tuleneb, et võrgustikusektori hankija peab korraldama riigihankemenetluse lähtuvalt *RHS* §-s 14 sätestatud piirmääradest. Kuivõrd *ÜVVKS* § 47 lg 3 puhul on Kliimaministeeriumi hinnangul tegemist

RHSi eriregulatsiooniga, siis kohalduvad vee-ettevõtjast võrgustikusektori hankijale teatud erisused, mida tuleb kohalda ilma, et need läheks vastuollu direktiiviga 2014/25/EL. ÜVVKSiga on ette nähtud pargimisteenuse hankimisele erisus, mis võimaldab vee-ettevõtjal pargimisteenuse tellimisel kohaldada riigihanke piirmäära, mis on võrdsustatud rahvusvahelise piirmääraga, mis on käesoleval ajal 443 000 eurot (RHSi § 14) ning mida muudetakse iga kahe aasta tagant. Seega, tulenevalt ÜVVKSi § 47 lg-st 3 ei kohaldu vee-ettevõtjast võrgustikusektori hankijale RHSi §-s 14 sätestatud lihtsanke piirmäär. Kokkuvõtvalt, kui pargimisteenuse tellimise riigihanke eeldatav maksumus käibemaksuta jääb alla riigihanke ja rahvusvahelise piirmäära, st alla 443 000 euro, siis on hankijal võimalik lepingu sõlmimisel järgida oma hankekorras sätestatud.

Kui võrd pargimisteenuse puhul on tegemist oma olemuselt n-ö pideva/regulaarse teenusega, mille osutamist peab vee-ettevõtja ÜVVKSi § 47 sätestatud kriteeriumitel isikule korraldama, siis menetlusreeglite valik võrgustikusektori hankijast vee-ettevõtjal (st kas hankija peab korraldama hankemenetluste nt RHSi 2. või 5. ptk-s sätestatud korras või võib lähtuda enda hankekorras sätestatust) sõltub riigihanke eeldatavast maksumusest. Riigihanke eeldatava maksumuse määramisel tuleb regulaarse teenuse puhul silmas pidada eelkõige kolme olulist alljärgnevat reeglit:

a) Üldreegel (RHS § 23 lg 2 p 1) näeb ette, et riigihanke eeldatava maksumuse hulka on arvestatud hankelepingu täitmisel eeldatavalt makstav kogusumma, arvestades muu hulgas hankelepingu alusel võimalikke tulevikus tekkivaid kohustusi ja hankelepingu uuendamist. See tähendab, et hankijal tuleb võtta arvesse kõik kavandatava lepingu alusel makstavad tasud aga ka lepingu pikendamise, uuendamise vms võimalustest lisanduvad tasud ettevõtjale.

Kui tegemist on regulaarse teenuse tellimisega, siis tuleb tähelepanu pöörata, millistele tunnustele vastava lepingu hankija kavatseb sõlmida.

b) Asjade või teenuste hankelepingu, mis on oma olemuselt regulaarne või mida kavatakse kindla tähtaja jooksul uuendada, eeldatav maksumus on:

1) eelnenud 12 kuu või eelmise majandus- või eelarveaasta vältel sõlmitud järjestikuste samalaadsete hankelepingute kogumaksumus, mida on korrigeeritud, võttes võimaluse korral arvesse ka eeldatavaid muutusi ostetavates või tellitavates kogustes või hinnas hankelepingu kehtivuse järgmise perioodi vältel, või

2) esimese hankelepingu sõlmimisest arvates järgmise 12 kuu või majandus- või eelarveaasta jooksul sõlmitavate järjestikuste samalaadsete hankelepingute eeldatav kogumaksumus (RHS § 24 lg 2).

Eelöeldu tähendab, et kui hankija ei ole varem sama teenuse tellimiseks lepingut sõlminud, siis peab ta punkti 2 kohaselt prognoosima, milline on järgmise 12 kuu, eelarve- või majandusaasta jooksul sõlmitavate lepingute kogumaksumus. Kui hankija kavatseb sõlmida lähima 12 kuu (või eelarve- või majandusaasta) jooksul näiteks ainult ühe lepingu kestusega 3 aastat, siis tuleb arvesse võtta 3-aastase lepingu kogumaksumus. Seega on võimalik lähenemine, et igal aastal sõlmitakse eraldi leping lähtudes iga üksiku lepingu eeldatavast maksumusest. Sealjuures tuleb aga hankijal olla hoolikas, et 12-kuu (või eelarve- või majandusaasta) jooksul sõlmitakse ainult üks leping. Kui hankija nt sõlmib esimese lepingu 01.10.2024, ja järgmise lepingu 15.09.2025, siis nende maksumused tuleb summeerida, sest lepingud sõlmitakse 12 kuu jooksul.

c) Samas võib hankija sõlmida teenuste hankelepingu, milles ei sätestata hankelepingu kogumaksumust, sellisel juhul eeldatav maksumus on:

1) tähtajalise hankelepingu korral, mille tähtaeg on kuni 48 kuud, hankelepingu eeldatav kogumaksumus selle kehtivusaja jooksul;

2) tähtajatatu hankelepingu korral või hankelepingu korral, mille tähtaeg on pikem kui 48 kuud, teenuse osutamise maksumus ühes kuus korrutatuna 48-ga (RHS § 24 lg 4).

Tähtajatud hankelepingud on üldiselt taunitud, kuna piiravad määramata ajaks konkurentsi, samas pole need seadusega otseselt keelatud. Kui hankija näiteks otsustab sõlmida lepingu 5 aastaks, kuid

lepingus ei sätestata kogumaksumust, siis tuleb punkti 2 kohaselt riigihanke eeldatavaks maksumuseks lugeda teenuse osutamise maksumus ühes kuus korrutatuna 48-ga.

Oluline on ka see, et RHSiga ei reguleerita ainult selliste asjade ja teenuste ning ehitustööde hankimist, mis on n-ö vabaturuteenused. Konkurentsiametile esitatavates andmetes saab vee-ettevõtja vajadusel välja tuua, et on õigusaktidest tulenevalt kohustatud kõige soodsama pargimisteenuse osutaja leidmiseks korraldama riigihankemenetluse RHSis sätestatud korras ja pargimisteenuse hind on kujunenud riigihankemenetlusest esitatud pakkumusest lähtuvalt.

Toote oma pöördumises ka välja, et Teile jääb selgusetuks, milliste protseduuride alusel on võimalik vee-ettevõtjal tuvastada, et vee-ettevõtja suudab pargimisteenust osutada ise kõige odavamalt.

Võrgustikusektori hankijatest vee-ettevõtjatel tuleks esiteks välja arvutada, mis hinnaga nad suudavad pargimisteenust ise osutada ning määrata riigihanke eeldatav maksumus, mille alusel otsustada, kas neil tuleb riigihankemenetlus läbi viia. Kui riigihanke eeldatav maksumus jääb alla RHSi §-s 14 võrgustikusektori hankijale sätestatud riigihanke piirmäära (võrdsustatud rahvusvahelise piirmääraga), siis riigihanke läbiviimise kohustust ei ole ning võrgustikusektori hankijast vee-ettevõtja võib pargimisteenuse osutajatelt hinnapakkumisi võttes juhinduda oma hankekorras sätestatust (RHSi §-s 14 sätestatud lihthanke piirmäära selles kontekstis vee-ettevõtja järgima ei pea). Parim pakkumine selgitatakse siis välja võetud hinnapakkumiste võrdlemise teel.

Kui aga riigihanke eeldatav maksumus on võrdne või ületab RHSi §-s 14 võrgustikusektori hankijale sätestatud riigihanke piirmäära (võrdsustatud rahvusvahelise piirmääraga), siis tuleb hinnapakkumiste võtmiseks läbi viia riigihanke menetlus. Hankija (vee-ettevõtja) saab avaldada hankelepingu eeldatava maksumuse riigihanke alusdokumentides (seega on see pakkujatele avalik), mille ületamisel on tal õigus RHS § 116 lg 1 p 1 alusel lükata tagasi kõik pakkumused ning hankelepingut ei sõlmita. Võimalik on riigihanke alusdokumentides ette näha ka muud kõikide pakkumuste tagasilükkamise alused vastavalt RHSi § 116 lg 1 p 2. Juhuks kui pakkujate pakutav hind on kõrgem kui vee-ettevõtja kalkuleeritud hind enda poolt pargimisteenuse osutamisel, võib hankija vastava kõikide pakkumuste tagasilükkamise aluse ette näha. Sellel alusel saab hankija lükata tagasi kõik pakkumused ja vee-ettevõtjal tuleb asuda pargimisteenust ise osutama. Ehk kui riigihankemenetluses selgub, et kõigi esitatud pakkumuste maksumused on kõrgemad kui vee-ettevõtja enda kulupõhine hind, siis puudub vee-ettevõtjal kohustus teenust sisse osta, vaid tal tuleb ÜVVKSist tulenevalt teenust osutada ise. Vee-ettevõtja võib pargimisteenust osutada ise minemata vastuollu RHSi regulatsiooniga, kuna RHS reguleerib ainult selliste lepingute sõlmimist, millel on vähemalt kaks juriidiliselt erinevat osapoolt.

Juhul, kui vee-ettevõtja korraldatavas riigihankemenetluses ei esitata ühtegi pakkumust, on hankijal võimalik korraldada väljakuulutamisetähtaajaga hankemenetlus RHS § 49 lg 1 p 1 või § 156 lg 1 p 1 või § 125 lg 3 alusel. Asjaolu, et teenuse või asja hinnale on riiklikult seatud ülempiirid (nt võib maksimaalne hind olla kehtestatud valdkonna eest vastutava ministri määrusega) ei tähenda seda, et teenuse osutaja või asja müüja leidmiseks ei pea hankija RHS-is sätestatud menetluskorda järgima. Nii lubab RHS § 85 lg 7 hankijal vajadusel või soovi korral hankelepingu hinna või kulu suuruse riigihanke alusdokumentides kindlaks määrata ja hinnata pakkumusi üksnes kvalitatiivsete, keskkonnahoidlikkuse või sotsiaalsete kriteeriumide alusel.

Järgnevalt vastame Teie muudele täiendavatele küsimustele seoses pargimisteenuse korraldamisega:

1. Kuidas peab toimuma pargimisteenuse mahu mõõtmine? Kas kinnistule, kes sõlmib pargimisteenuse lepingu, võib vee-ettevõtja paigaldada veearvesti, et äraveetava reovee kogust saaks arvestada veearvesti näidu alusel? Kui ei või, siis mille alusel äraveetava reovee kogus tuleb määrata? Kui veearvesti kasutamine on lubatud, siis kes katab sellega kaasnevad kulud?

ÜVVKSi § 39 lg 2 kohaselt tuleb § 47 alusel purgitava reovee kogust arvestada tarbitava joogivee koguse alusel või muu arvestusliku meetodika või reaalsete mõõtmistulemuste alusel, mis on vee-ettevõtja ja tarbija vahel kokku lepitud ning mis võimaldavad kõige efektiivsemalt hinnata purgitava reovee kogust.

Mõistlik (vähem ressursimahukam) on arvestada purgitava reovee kogust võimalusel tarbitava joogivee koguse järgi, sest see ei nõua eraldi mõõtmisseadmete paigaldamist või andmete kogumist ja nende põhjal reovee koguse arvutamist. Kui aga joogivee koguse järgi ei ole võimalik purgitava reovee kogust arvestada (nt isik ei kasuta ühisveevärgiteenust), siis on võimalik purgitava reovee kogust arvestada näiteks ka kogumismahuti mahu järgi, lisaks on ka muid võimalusi (sh keelatud ei ole ka arvesti alusel kogust arvestada, ent selle juures tuleb arvestada, et reovee mõõtmiseks kasutatavate seadmete kohta ei kehti mõõteseaduse kohane taatlemiskohustus, mis kehtib puhta joogivee veearvestite korral). Oluline on see, et purgitava reovee koguse arvestamise meetodika peab olema kokku lepitud vee-ettevõtja ja isiku, kellele osutatakse purgimisteenust, vahel sõlmitavas lepingus. Kui vee-ettevõtja ja isik lepivad kokku, et purgitava reovee kogust arvestatakse veearvesti järgi ning see on vajalik paigaldada, siis sellega kaasnevate kulude katmine lepatakse samuti kokku omavahelises lepingus. ÜVVKS ei piira, kel tuleb § 47 alusel osutatava purgimisteenuse osas veearvestiga kaasnevad kulud katta.

2. Kui kogumismahuti ei ole nõuetekohane vastavalt ÜVVKS 47 lg-le 7, kas vee-ettevõtja ei pea sellele isikule osutama soodustingimustel reovee purgimisteenust?

Jah, vee-ettevõtjal ei ole purgimisteenuse korraldamise kohustust isikule, kui ei ole paigaldatud nõuetekohast (lekkekindlat) mahuti. Kui isik soovib, et talle korraldatakse purgimisteenust ÜVVKSi § 47 alusel, siis selleks peab tal olema lekkekindel mahuti.

3. Millise dokumendiga (nt lepingu tüüptingimused, eeskiri vms) peab vee-ettevõtja määrama purgimisteenuse osutamise tingimused? Näiteks kuidas toimub teenuse tellimine, milline on teenuse täitmise ajakava jms?

ÜVVKS ei sätesta, millise dokumendiga tuleb ilmtingimata määrata purgimisteenuse osutamise tingimused. Soovitame purgimisteenuse osutamise tingimused kokku leppida vee-ettevõtja ja isiku, kellele osutatakse ÜVVKSi § 47 alusel purgimisteenust, vahelises lepingus. Soovitame vajadusel kaasata lepingu koostamisse advokaat või jurist.

4. ÜVVKS § 47 lg 9 kohaselt peab reovee kogumismahuti asukoht olema purgimisteenust osutavale autole ligipääsetav. Juhul kui reoveeauto tekitab pinnase kahjustusi (nt maapinna vajumine), kellel lasub vastutus?

Tegemist on võlaõigusliku küsimusega ning sellele vastamine ei ole Kliimaministeeriumi pädevuses. Soovitame määrata see vastutus omavahelises lepingus ning kokkuleppe mittesaavutamisel on võimalik pöörduda õigusabi saamiseks advokaadi või juristi poole. Märkime ära ka selle, et ÜVVKSi tasandil pannakse paika üldpõhimõtted, ülimalt detailidesse seaduse tasandil reguleerimisega ei minda.

5. Kui purgimiskoha omanik väidab, et purgimisauto saab reoveemahuti juurde mööda omaniku rajatud teed, kuid purgimisauto jääb kinni või läheb katki, siis kuidas ja kes peab katma purgimisauto väljatõmbamisega, võimaliku katkiminemisega ja äriprotsessi katkemisega seotud kulud ja kahjud?

Tegemist on jällegi võlaõigusliku küsimusega, millele vastamine ei ole Kliimaministeeriumi pädevuses. Soovitame reguleerida kahjude hüvitamisega seonduv omavahelises lepingus ning kokkuleppe mittesaavutamisel on võimalik pöörduda õigusabi saamiseks advokaadi või juristi poole.

6. Kui puhastamiskoht ei ole ÜVVKSi § 47 lg 9 kohaselt reoveeautole ligipääsetav, kas vee-ettevõtjal on õigus teenuse osutamisest loobuda või rakendada lisatasu täiendavate lisaseadmete kasutamiseks?

Jah, kui puhastamiskoht ei ole ÜVVKSi § 47 lg 9 kohaselt reoveeautole ligipääsetav, siis on vee-ettevõtjal õigus teenuse osutamisest loobuda. Lisatasu rakendamise võimalust täiendavate lisaseadmete kasutamiseks ÜVVKSi ette ei näe.

7. Kui puhastatav reovesi ületab vastuvõetavale reoveele kehtestatud saasteainete piirnorme, siis kas ja kuidas saab vee-ettevõtja keelduda reovee puhastusest ning kuhu selline reovesi tuleb puhastada? Kes maksab täiendavad kulud ja kahjud?

Kui selline olukord peaks tekkima, siis soovime see puhastamisteenuse osutamise lepingu sõlmimisel lahendada analoogselt nagu on ÜVVKSi reguleeritud liitumislepingu sõlmimisel. ÜVVKSi § 19 lg 4 p 3 näeb ette, et liitumislepingut ei sõlmita muuhulgas juhul, kui tarbimiskoha omanik tahab juhtida ühiskanalisisatsiooni reovett, mille saasteainetajad on suuremad ÜVVKSi § 34 lõike 2 punkti 3 või § 36 lõike 2 alusel kehtestatud piirväärtustest. Arvestades, et ÜVVKSi § 47 ei kohaldu tööstus- ja tootmisettevõtjale, siis puhastatav olmereovesi ei ületa ilmselt kõige kõrgemale reostusgrupile kehtivaid saasteainete piirväärtusi. Kulude ja kahju maksmise osa on võlaõiguslik küsimus ning sellele vastamine ei ole Kliimaministeeriumi pädevuses. Soovime kulude ja kahju maksmise ja hüvitamisega seonduv kokku leppida omavahelises lepingus. Kokkulepe mittesaavutamisel on võimalik pöörduda õigusabi saamiseks advokaadi või juristi poole.

ÜVVKSi § 47 jõustumise tähtpäeva täiendavat edasilükkamist aasta võrra Kliimaministeerium vajalikuks ja põhjendatuks ei pea, sest uus seadus võeti vastu 15.02.2023 ja jõustus 01.07.2023 ning puhastamise korraldamist puudutav regulatsioon jõustub 01.01.2025. Puhastamise korraldamise regulatsiooni jõustumine kavandati hilisemaks just seetõttu, et vee-ettevõtjatel oleks piisav üleminekuaeg uue kohustusega kaasnevateks ettevalmistusteks. Seega leiame, et vee-ettevõtjatel on piisavalt olnud aega ette valmistada (sh kaardistamiseks, kes on need isikud, kellele puhastamisteenuse osutamist tuleb korraldada). Kliimaministeerium on valmis kohtuma ja aitama lahendada ÜVVKSi § 47 rakendamisega seotud probleemkohti.

Kliimaministeeriumil on kavandatud alata ÜVVKSi muutmise menetlus sel kalendriaastal, mille raames saame § 47 sõnastust selgemaks muuta ning täpsemalt analüüsida ja läbi arutada (sh teiste huvigruppidega) Teie esitatud ettepanekud ÜVVKSi § 47 muutmise/täiendamise kohta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaupo Läänerand

merenduse ja veekeskkonna asekancler

Teadmiseks: Rahandusministeerium

Anni Mandel, 605 1257, anni.mandel@kliimaministeerium.ee

Elina Lehestik, 626 2904, elina.lehestik@kliimaministeerium.ee

Estella Põllu, 5885 1336, estella.pollu@fin.ee